

kých i sémantických funkcí slov a jejich tvarů. Ovšem je potřebí zařazovat je do textových souvislostí. Pro poetické a obřadní texty, důležité pro biblická studia, k tomu poslouží *KTU*, zvláště první oddíl této edice.

Zemánkův index je založen na jejím prvním vydání z roku 1976. V témže roce jako index, 1995, vyšlo druhé vydání *KTU*, připravené týmiž editory, s názvem *The Cuneiform Alphabetic Texts...* (Münster, Ugarit-Verlag). Je v něm o 67 textů více než v prvním vydání. Recenzi druhého vydání uveřejní *Archiv Orientální*. Slovní index

k druhému vydání vyšel roku 1996 též v Münsteru, s titulem *Word-List*.

Zemánkův index bude nadále užitečný pro ty, kdo se zabývají ugaritskými texty v jejich vztazích k Starému zákonu. Poetické a obřadní texty nově zařazené do *KTU* (2), 1.163-176, jsou vesměs použity v Zemánkově slovním indexu.

Zemánkova přehledná a spolehlivá příručka může zvláště metodou použitou pro její přípravu sloužit za vzor podobným pomůckám užitečným pro studium biblických textů.

Stanislav Segert

MISKOTTEHO PRVOUKA

Kornelis Heiko Miskotte: Biblická abeceda. Přeložili ThDr. Miloslav Hájek a Mgr. Jan A. Dus. Vydal Eman, Heršpice 1996, 255 stran, náklad 1500 výtisků, cena neuvedena.

Koncem roku 1996 vydalo heršpické nakladatelství EMAN knihu nizozemského teologa Kornelise Heiko Miskotteho *Biblická abeceda*. S více než půlstoletým zpožděním může nyní poprvé český čtenář sám usednout do lavice při hodině učitele věhlasného, ale u nás doposud pouze citovaného. Jak už tomu bývá, když pověst zdaleka předchází skutečnost, mohou pak tuto přivítat představy a očekávání, jež se se skutečností kryjí jenom zčásti. Neboť čist Miskotteho je lekce trpělivosti, není to běh po holé pláni idejí, ale pracný výstup na horu. A učitel jej, zdá se, žákům nijak zvlášť neusnadňuje.

Miskotte napsal knihu během německé okupace Holandska na počátku čtyřicátých let, když působil jako farář dělnického sboru v Amsterdamu. Několik

let předtím vydal soubor svých přednášek *Edda a Tora* (1939). Nešlo tehdy o práci religionistickou, ale o zprokladnění základního směru starogermánské mytologie, která během třicátých let začala v sousedním Německu povážlivě docházet sluchu, a určujících tahů Starého zákona, resp. *Tenachu* (hebr. akronym slov *Tóra, Nevi'im a Ketuvim*, tedy Zákona, Proroků a Spisů, označení, jemuž Miskotte dává přednost před vžitým *Starým zákonem*, jakoby zastaralým a mimo platnost ve srovnání s *Novým zákonem*). Tyto určující tahy Písma, či, jak sám skromně říká, vlastně pouze *předpoklady* toho, o co v Písmu jde, se pro čtenáře, aktivní členy sborů, pokusil vykreslit v knize, o níž zde píší. V širších souvislostech své pojetí biblické víry, jejich předpokladů a důsled-

ků, vyložil v knize *Když bohové mlčí* (1956).

Biblická abeceda chce být jakýmsi prolegomeny správné četby Písma. Je to odvykávací kurs, kterým máme projít, abychom se zbavili všech zažitých názorů, skrze jejichž síto Bibli čteme. Tím, co nám především podle Miskotteho brání ve správném porozumění Bibli, je naše představa dobrotivosti, všemohoucnosti atd., tedy jakýchsi všeobecných kategorií, do jejichž absolutního rámce rozpínáme svůj obraz Boha. Proti tomu představuje Písmo nositele nevýslovného *Jména*, který s autoritou neodvozenou od čehokoli jiného vstupuje do běhu světa *kontingentně*. Ačkoliv v knize tohoto slova Miskotte nepoužívá, připadá mi pro jeho důrazy ústřední. Biblické děje nejsou nějakými věčnými pravdami, ale svědectvím o jednorázových činech, které vykonal určitý Bůh v určité době na určitých lidech. To je tedy Písmu přiměřená epistemologie: postupovat od jednotlivého a konkrétního k obecnému. Frans Breukelman, Miskotteho žák, tu mluví o fenomenologické metodě, postupu, kdy „se fenomén zjevuje ve své vlastní zákonitosti“. Ne že by tak Miskotte rezignoval na univerzalitu biblické víry, tvrdí ale, že je nejprve třeba přijmout *Učení o Jménu* tak, jak ono samo sebe podává, tzn. v jeho svrchované partikularitě, protipohanskosti, ba protisvětskosti, aby se toto nakonec stalo řešením krize církve a záchranou světa. Právě kontingence Božího vstupování do běhu světa vede k dějinnosti. *Tenach* je směrodatnou sumou svědectví o tomto vstupování. Příkladem a vrcholem Božích vstupů je pro křesťany vyslání Syna Ježíše, on definitivně ozřejmil směr a cíl kampaně Božích intervencí. Tyto pak ve

světě vytvářejí prostor pravé svatosti, tj. stranickosti s Bohem, která je charakteristická nevírou ve vše, co *ve světě* aspiruje na svatost a spasitelnost.

Není třeba zdůrazňovat, jak proti-*chůdné* je Miskotteho pojetí všem přirozeným cestám, které, jak jasně ukázala právě doba vzniku knihy, mohou vést církev do bludu a k selhání tváří v tvář rozpoutanému násilí. Nikoli náhodou je jeho důraz na prvotní a výlučnou autoritu Písma podobný důrazům *Barmenských tezí* z roku 1934, základního dokumentu Vyznávající církve v Německu. Je-li však východiskem Barmenských tezí především jednoznačný christocentrismus, opírá Miskotte svůj rozhodný postoj také o vlastní starozákonní bádání a o rozhovor s židovstvím. Shodou okolností právě v roce uveřejnění Barmenských tezí poukazuje (ve studii, uveřejněné později v němčině pod názvem *Das Judentum als Frage an die Kirche*) na to, jak existence Synagogy staví neustále otazník nad samozřejmé přivlastnění si starozákonních zaslíbení křesťany. Tento problém řeší, jak jsem již naznačil, v *Abecedě* tím, že si terminologicky ukládá značnou dogmatickou zdrženlivost. Novozákonní děje vidí jako kontingentní pokračování Božích vstupů do dějin, a to ve směru zřetelně vytyčeném již v *Tenachu*.

Český čtenář má nyní *Biblickou abecedu* v překladu, který z větší části pořídil z němčiny Miloslav Hájek, po-*žehnána* buď jeho památka, a který z holandštiny dokončil Jan A. Dus – oba kultivovanou češtinou, která je v některých případech, kdy Miskotte cituje nizozemské básníky, dokonce metrickým přebásněním. Domácímu teologovi zazní některé Miskotteho důrazy překvapivě povědomě. Zatuší možná autorovu

spřízněnost s pražskou starozákonní školou, jak ji svým důrazem na náboženský charakter Starého zákona nasměroval profesor Slavomil Daněk, Miskotteho starší současník. Ne že by tehdy šlo o vědomou spolupráci, spíše si ona spřízněnost *nakonec přece jen*

vynutila setkání, totiž překlad. Je nádeje, že nezůstane u setkání jediného: Kniha *Biblická abeceda* je prvním svazkem emanské edice *Bibliotheca Bohemica Batavica*, která by měla v Čechách představit koryfeje nizozemské teologie a Holanďanům zase tvorbu naši.

Petr Sláma

VÍRA, KTEROU VĚŘÍME A VYZNÁVÁME

Jan Milíč Lochman: *Krédo. Základy ekumenické dogmatiky. Z německého originálu Das Glaubensbekenntnis. Grundriß der Dogmatik im Anschluß an das Credo, Gütersloh 1982, 1985² přeložil Bohuslav Vík. KALICH 1996, 286 stran.*

1. Po delší pauze se českému čtenáři dostává do ruky dlouho očekávaný a dávno ohlašovaný překlad nejvýznamnější části Lochmanovy malé teologické trilogie, jeho výklad *Apoštolského vyznání víry*. Originální německé znění vyšlo poprvé na počátku osmdesátých let (1982) – záhy následováno druhým vydáním (1985) a četnými překlady (nejrozšířenější z nich, anglický, resp. americký nese titul *The Faith We Confess. An Ecumenical Dogmatics*) – jako druhá část trilogie, po *Desateru* (1979) a před *Otčenášem* (1988); v českém překladu vychází *Krédo* (1996) až po *Otčenáši* (1993) a po *Desateru* (1994) jako poslední díl kompletu. Škoda. *Krédem* měl Kalich domácí prezentaci baskijského Lochmana otevřít, a to hned z několika důvodů. Teologií nenasyčený čtenářský trh, přijatelnější ceny knih, křesťané neunavení praktickými problémy svých církví, nekřesťané zvědaví na křesťanské učení z první ruky, katolíci ekumenicky otevření vůči textům z pera evangelíků.

Snad v žádné jiné teologické disciplíně nezela taková díra jako právě v dogmatice. Reálně socialistický stát totiž ještě jakž takž toleroval biblisty a historiky – zabývali se přece prastarou knihou jednoho/dvou světových náboženství a dějinami jeho dalšího ztvárnění. Biblisté a historici mohli pracovat se svými texty, slovníky, konkordancemi, překlady. Ani od praktických teologů nehrozilo žádné nebezpečí – obraceli se do etablovaných a státem kontrolovaných církví, zaměřovali se na ty, kdo již byli ztraceni pro vědecký světový názor. Zato systematictí teologové byli podezřelí, ještě než otevřeli ústa či přikvačili s rukopisem. Jejich prvním úkolem totiž je vydávat přítomný, současný počet z křesťanské víry, souhrnně a přehledně třídit a podávat témata křesťanského vyznávání do konkrétní situace té které doby. Na otázku, čemu že křesťan vlastně dnes má, chce, smí věřit – na tuto otázku nepodává odpověď teologie biblická, historická, ani praktická, nýbrž právě teologie systematická.